

CUPRINS

Obiectivele masteratului.....	13
-------------------------------	----

PSIHOLOGIE JUDICIARĂ 1

Semestrul I * Modulul I

Actul infracțional din perspectivă „exploratorie” (experiența anglosaxonă în materia criminalilor în serie) - exemplificări pe cazistică specifică infracțiunilor cu mobil sexual.....	23
A. Ideile pivot în materie:	23
B. Teme de aprofundat - referate -	24
C. Probleme de drept comparat - interdisciplinaritatea psihologiei cu dreptul în definirea elementelor constitutive ale infracțiunii.....	25

Asociația criminaliștilor din România Investigația criminalistică a locului faptei

Profiling-ul criminal în investigațiile criminalistice	27
1. Considerații introductive	27
1.1. Privire asupra valorii probante.....	27
1.2. Precizări de ordin terminologic.....	28
2. Metode științifice de elaborare a profilului infractorului	29
2.1. Metoda FBI: Analiza locului infracțiunii (Crime Scene Analysis).....	29
2.2. Metoda Canter: Investigative Psychology-IP (Psihologie investigativă).....	29
2.3. Metoda Turvey. Behavioural Evidence Analysis - BEA (Analiza probelor comportamentale).....	30
3. Forme logice de raționament în elaborarea profilului infractorului	31
3.1. Profilul inductiv	31
3.2. Profilul deductiv	32
3.3. Câmpul faptei – identificarea și evaluarea urmelor: sursă de informații, ipoteze și versiuni.....	33
3.4. Definirea conceptului de urmă, identificarea și clasificarea urmelor din câmpul faptic.....	48

Sinoptic operativ-explicativ în identificarea, capturarea și probarea faptelor

comise de psihopații sexuali - criminali în serie -.....	48
1. Explicații etiologice de natură psihanalitică în motivația criminală la <i>serial killer</i>	48
2. Profil de personalitate și mod de operare la <i>serial killer-ul de tip organizat</i> (de regulă psihopat sexual - crime comise cu premeditare).....	49

3. Profilul de personalitate și mod de operare la serial <i>killer-ul de tip dezorganizat</i> (de regulă psihotic - crime comise spontan, imprevizibile, cu atac surpriză).....	50
4. Identificarea. Capturarea. Probațiunea. (De unde poate proveni?!)	51
Acțiunea 7 T - analiză explicativă - metoda americană F.B.I.	52

Semestrul I * Modulul II

Personalitatea infractorului - particularități psihologice - factori conjuncturali - situație declanșatorie - cuplul penal „victimă-agresor” - trecerea la act

A. Ideile pivot în materie.....	62
B. Ideile pivot.....	64
C. Idei pivot.....	65

VICTIMA DIN PERSPECTIVA TRATAMENTELOR PENALE 66

Victimele infracțiunilor de drept comun. Scurt istoric. Actualitatea în materie.....	66
--	----

Perioada juridică.....	66
------------------------	----

Infracțiuni contra persoanei.....	68
-----------------------------------	----

VICTIMA ȘI URMĂRIREA PENALĂ.....	69
---	-----------

Perspectiva exploratorie asupra psihologiei victimei (victima sursă de informații - versiuni, ipoteze și piste de lucru în direcția identificării agresorilor).....	72
---	----

Tratamentul psihologic al victimei în timpul urmăririi penale.....	73
--	----

Victima și judecata.....	80
--------------------------	----

Tratamentul psihologic al victimei în timpul judecății.....	82
---	----

Victima ulterior judecății.....	84
---------------------------------	----

Dezdăunarea victimelor.....	84
-----------------------------	----

Tratamentul psihologic al victimei ulterior rezolvării judiciare a urmărilor victimizării.....	86
--	----

Exemplificări în materia aplicativ-pragmatică a victimologiei pe terenul răspunderii penale.....	88
--	----

Victimele accidentelor de muncă.....	88
--------------------------------------	----

Aprecieri victimologice.....	88
------------------------------	----

Aspecte juridice - Noțiuni.....	89
---------------------------------	----

Inițierea măsurilor de prevenire a altor accidente.....	90
---	----

Aprecieri victimologice cu privire la accidentele de muncă produse în domeniul petrochimic.....	91
---	----

Aprecieri victimologice cu privire la accidentele de muncă din domeniul construcțiilor.....	92
---	----

Victimele accidentelor de circulație.....	93
---	----

Aprecieri victimologice.....	93
------------------------------	----

TIPOLOGIA VICTIMALĂ COMPORTAMENTE DEFINITORII,

CONOTAȚII SPECIFICE..... 96

SISTEMATIZĂRI. DEFINIRI TIPOLOGICE.....	96
--	-----------

CATEGORII DE VICTIME.....	96
----------------------------------	-----------

Categorii de victime. Particularități specifice.....	101
--	-----

A. Victimizarea femeii.....	101
-----------------------------	-----

PSIHOLOGIE VICTIMALĂ..... 119

DEMERS CAUZAL-ETIOLOGIC PE TERENUL VICTIMIZĂRII.....	119
---	------------

Cauze, efecte și consecințe (implicații psihologice ale actului agresional privind victima).....	119
--	-----

Secțiunea A	
EFECTE ȘI IMPLICAȚII PSIHOLOGICE ALE ACTULUI AGRESIONAL PRIVIND VICTIMA.....	119
PROBLEMATICA „SITUAȚIEI CONFLICTUALE” ÎN ALGORITMUL VICTIMĂ - AGRESOR.....	124
CAUZE INDIVIDUALE.....	126
CAUZE SOCIALE.....	128
CAUZE DE MEDIU.....	130
CAUZE CULTURALE.....	132
Secțiunea B	
EFECTELE ȘI CONSECINȚELE PSIHOLOGICE ALE VICTIMIZĂRII.....	133
Efecte individuale.....	139
Efectele sociale.....	140
Secțiunea C	
CONSECINȚE STRICT PSIHOLOGICE ALE VICTIMIZĂRII.....	142
Consecințe individuale.....	142
Consecințe sociale.....	146
Semestrul I * Modulul III	
Mărturia și martorul sub exigențele psihologiei judiciare, (algoritmul identificării, aprecierii, coroborării și evaluării forței probante în materie testimonială)	
A. Ideile pivot în materie.....	148
Activități seminariale:.....	150

PSIHOLOGIE JUDICIARĂ 2

Semestrul II * Modulul I	
Analiza psihologică a interogatoriului judiciar (strategii psihotactice de interogare).....	151
SIGURANȚĂ ȘI NESIGURANȚĂ PE TERENUL INTEROGATORIULUI SARCINILE PSIHOLOGULUI CRIMINALIST.....	154
CUNOAȘTEREA CELUILALT.....	154
DUPLICITATE - SIMULARE (MINCIUNĂ VERSUS ADEVĂR).....	158
Mecanisme defensive.....	159
INTERVIUL INVESTIGATIV.....	162
Strategii, tactici și atitudini.....	162
Pregătirea pentru interviu.....	162

1. Importanța atitudinii pozitive.....	162
2. Creând atitudinea pozitivă	163
3. Schimbări de atitudine și comportament.....	167
ELEMENTE DE PSIHOTACTICĂ	168
- Ghid orientativ de exigențe standard în interogarea investigativă	168
CONCEPTE TACTICE	169
Interogatoriul judiciar	176
ÎNTRE MANIPULARE ȘI COERCIȚIE.....	176
Surse de eroare în cadrul interogatoriului	179
Probe invalide și vulnerabilitatea psihologică.....	180
Interogatorii inadmisibile	181
Subminarea încrederii publice.....	181
Mărturii obținute prin coerciție, generatoare de resentimente.....	182
Efectul Bumerang.....	182
Tulburări de stress post traumatic	182
De ce mărturisesc suspectii?	183
Concluzii	183
TEHNICI INVASIVE, MANIPULARE - COERCIȚIE (SUGERAREA MĂRTURISIRII)	183
Tehnici „non-violente”	184
Tortura.....	184
Filiera științifică	185
INTEROGATORIU PSIHANALITIC.....	186
Interpretări psihanalitice. Noțiuni generale	186
Definirea interogatoriului psihanalitic.....	186
Caracteristici și mecanisme ale interogatoriului psihanalitic	187
Perspectiva viitorului	188
INTERPRETĂRI PSIHANALITICE ȘI REPERE ORIENTATIVE ALE PSIHANALIZEI ÎN INTEROGATORIU JUDICIAR.....	188
Sediul conflictului	188
Comentarii asupra interogatoriului judiciar de tip psihanalitic	190
Psihanaliza medicală - psihanaliza criminală (similitudini și deosebiri).....	191
Supra Eul, Supra Ego - Stratul Cenzurii.....	196
Interogatoriul psihanalitic pe terenul pragmatismului, mizei și riscului,” psihanaliza judiciară (speță exemplificativă)	197
Semestrul II * Modulul II	
A. Psihologia judecății (psihologia contradictorialității din perspectiva aflării adevărului)	205
Semestrul II * Modulul III	
Psihologia comportamentului simulat (matricea infrațională versus matricea morală, tehnica „lie detector” etc.)	209
Poligraful în România	211
Semestrul II * Modulul IV	
Psihologia detenției penitenciare	221
Semestrul II * Modulul IV	
(se conservă în biblioteca virtuală – link)	237

Semestrul III * Modulul I	
Eroarea judiciară.....	256
Semestrul III * Modulul II	
Victime, victimizări și victimizatori pe terenul disfuncționalităților psihice.	
Conduite disfuncțional dizarmonice psihic (suicid, agresivitate, responsabilitate, discernământ etc.).....	275
ANEXE	307

Conținut tematic: *DESCRIPTORII*

Psihologie judiciară 1

- Modulul I.** Actul infracțional din perspectivă „exploratorie” (experiență anglo-saxonă în materia criminalilor în serie) - exemplificări pe cazuistică specifică infracțiunilor cu mobil sexual.
- Modulul II.** Personalitatea infractorului - particularități tipologice - factori conjuncturali - situație declanșatorie - cuplul penal „victimă-agresor” - trecerea la act.
- Modulul III.** Mărturia și martorul sub exigențele psihologiei judiciare (algoritmul identificării, aprecierii și coroborării/evaluării forței probante în materie testimonială).

Psihologie judiciară 2

- Modulul I.** Analiza psihologică a interogatoriului judiciar (strategii psihotactice de interogare).
- Modulul II.** Psihologia judecății (psihologia contradictorialității din perspectiva aflării adevărului) și Psihologia apărării - Avocatul - Personalitate în templul justiției.
- Modulul III.** Psihologia comportamentului simulat (matricea infracțională versus matricea morală, tehnica „lie detector” etc.).

Psihologie judiciară 3

- Modulul I.** Eroarea judiciară - disfuncții de interpretare și evaluare.
- Modulul II.** Conduite disfuncțional-dizarmonice psihic (suicid, agresivitate, responsabilitate, discernământ etc.)

Psihologie judiciară 1

Sem I, Modulul I. Actul infracțional din perspectivă „exploratorie” (experiență anglosaxonă în materia criminalilor în serie) - exemplificări pe cazuistică specifică infracțiunilor cu mobil sexual:

- 1.1 „Scena crimei” - perspectivă psihologică asupra interpretării comportamentelor umane cu finalitate criminogena.
- 1.2 Personalitatea făptuitorului și „amprenta” sa psihocomportamentală; analiza conceptelor „profiling-crime” și „serial killer”.
- 1.3 Componenta psihologică: motivul și rațiunea infractogenă, sarcinile psihologului criminalist, cooperarea cu specialiștii investigațiilor judiciare.

Activități seminariale: - parțial adaptabile on line

Seminariile se vor desfășura pe baza: *susținerii de referate* (ex. de teme: „Moduri de operare și comportamente criminogene la tipul de criminal dezorganizat”, „Profil de personalitate caracteristic făptuitorului de tip organizat”, „Indici orientativi și aspecte practice vizând amprenta psihocomportamentală a criminalilor în serie” etc.); *lucrări practice* (ex.: Analiza modurilor de

operare „acțiunea șapte T” - cazuri de tâlhării în locuințe, București 1986 (urmate de două omoruri) - Să se identifice datele caracteristice și să se stabilească profilul de personalitate al tâlharilor în serie; - Să se identifice urmele și să se sugereze ipoteze cu grad ridicat de identificare a făptuitorilor); *vizionări de casete video din spețe reale soluționate definitiv; analize de dosare* (studiul declarațiilor, proceselor verbale, confruntărilor etc.) - identificarea aspectelor psihologice intrinseci elaborării planurilor și strategiilor poligraf; *studiul planșelor foto, schițelor și a altor activități de interes operativ în cauze.* - după caz, specialist invitat.

Bibliografie obligatorie:

1. Verngn J. Geberth, „*Practical Homicide Investigation, Tactics, Procedures and Forensic Techniques*”, Taylor-Francis Group New York 2006 - cpt. „Criminal personality Profiling”;
2. Tudorel Butoi, „*Criminali în serie*” - psihanaliza crimei - Editura Phobos, București 2004;
3. Tudorel Butoi, „*Femei ucigașe*” - Editura Phobos, București 2001;
4. Tudorel Butoi și Ioana Teodora Butoi, „*Tratat universitar de psihologie judiciară - teorie și practică*”, Editura Phobos, București 2004.

Sem I, Modulul II. Personalitatea infractorului - particularități tipologice - factori conjuncturali - situație declanșatorie - cuplul penal „victimă-agresor” - trecerea la act -.

- 2.1. Trăsături, tipuri și comportamente ale personalității, tipologia lui C.S. Jung; pragul delincvențial și ecuația personală a trecerii la act (Jean Pinatel); „Legea secvenței temporale” - Mawrer-Eysenck;
- 2.2. Personalitatea infractorului recidivist;
- 2.3. Cuplul penal victimă-agresor (identificarea agresorilor și autoprotecția victimală);
- 2.4. Strategii preventive și contracararea victimizării;
- 2.5. Victima - sursă orientativă în conturarea de versiuni, ipoteze și cerc de bănuiri.

Activități seminariale: - parțial adaptabile on line

Seminariile se vor desfășura pe baza: *susținerii de referate* (ex. de teme: „Nucleul personalității criminale în concepția lui Jean Pinatel”, „Pragul delincvențial în concepția lui Jean Pinatel”, „Explicații psihocomportamentale din perspectiva fenomenului recidivei - Mawrer - Eysenck”, „Cuplul penal Victimă-agresor din perspectiva potențialului de receptivitate victimală” - vezi concepția lui Mendhelson, „Victima - sursă orientativă în conturarea de versiuni, ipoteze și cerc de bănuiri” etc.); *studii de caz* (victimizări în diverse ipostaze: minori, femei, persoane în vârstă); *dezbateri interactive* - specialist invitat - aplicații ale sistemului probațiunii în materia protecției victimei și reinsertiei sociale a infractorului - vezi Legea 211/24 mai 2004; *analiza conceptului de justiție restaurativă vis-à-vis de justiția retributivă* - după caz, specialist invitat.

Bibliografie obligatorie:

1. Tudorel Butoi și colectiv, „*Victimologie - curs universitar - cuplul penal victimă-agresor*”, Editura Pinguin Book, București 2004;
2. Tudorel Butoi, Ioana Teodora Butoi, „*Tratat universitar de psihologie judiciară - teorie și practică*”, Editura Phobos, București 2004;
3. Emilio Mira y Lopez, „*Manualul de psihologie juridică*”, Editura Oscar Print, București 2005, cpt. XI/XIII.

Semestrul 1, Modulul III. Mărturia și martorul sub exigențele psihologiei judiciare (algoritmul identificării, aprecierii și coroborării/evaluării forței probante în materie testimonială)

- 3.1. Psihofiziologia formării mărturiei (de la evenimentul judiciar la elementul testimonial) - (eveniment judiciar - recepție - decodare - memorare - redare - element testimonial);
- 3.2. Elemente disfuncțional-perturbatoare pe parcursul formării realității testimoniale - vezi filtrul obiectiv și filtrul subiectiv;
- 3.3. Izvorul sursei mărturiei;
- 3.4. Psihologia jurământului - simulare și disimulare pe terenul mărturisirii (psihologia minciunii);
- 3.5. Situații speciale: iluziile din perspectivă senzioperceptivă; minorul și minoratul din perspectiva probei testimoniale; martorul mincinos etc.;
- 3.6. Mărturia din perspectivă evaluativă: structuri caracteriale ale martorului și mediului de proveniență; mentalități, cutume, obiceiuri; mărturia din perspectiva interpretării rațional/logice - deducții, inducții, analogii, interpretări, simultaneitate, contradictorialitate, concordanțe-aglutinări, omisiuni etc.; impact emoțional afectiv;
- 3.7. Martorul între vulnerabilitate și protecție (protecția martorului - exigență complexă a justiției contemporane) - (vezi: Italia 1991, Suedia 1992).

Activități seminariale: - parțial adaptabile on line

Seminariile se vor desfășura pe baza: *susținerii de referate* (ex. de teme: „Problematika psihofiziologică a iluziilor în recepția evenimentului judiciar”, „Martorul de rea-credință - indici orientativi (mimico-gesticulari) asupra simulării”, „Psihologia martorului minor”, „Forța probantă a mărturiei judiciare în contextul coroborării” etc.); *analize de spețe*, rolul declarațiilor de martor în evidențierea adevărului; *dezbateri interactive* - ex.: „Posibilități, limite și modalități de mărturie”, „Subiectiv și obiectiv în evaluarea mărturiei” (spețe exemplificative); *specialist invitat*; *vizionări de casete*, analiza planșelor foto în fixarea și evidențierea elementelor testimoniale probatorii; test de verificare (neanunțat).

Bibliografie obligatorie:

1. Aurel Ciopraga, „Evaluarea probei testimoniale în procesul penal” Editura Junimea, Iași 1982;
2. Tiberiu Bogdan, „Probleme de psihologie judiciară”, Editura Științifică și Tehnică, București 1986;
3. Tudorel Butoi și Ioana Teodora Butoi, „Tratat universitar de psihologie judiciară – teorie și practică”, Editura Phobos, București 2004.

Psihologie judiciară 2

Semestrul II, Modulul I. Analiza psihologică a interogatoriului judiciar (strategii psihotactice de interogare)

- 1.1. Comunicarea non-verbală - reguli tactice specifice raporturilor de opozabilitate și confruntare;
- 1.2. Strategii psihotactice de interogare;
- 1.3. Sondarea sentimentului de vinovăție;
- 1.4. De la refuzul recunoașterii la vinovăție - contracararea atitudinilor de rezistență în interogatoriu;
- 1.5. Interogatoriul psihanalitic (mecanisme operaționale și terminologice în psihanaliză);
- 1.6. Siguranță și nesiguranță pe terenul interogatoriului (duplicitate-simulare); minciună versus adevăr; manipulare și coerciție; tehnici investigative (sugerarea mărturisirii - invalidarea juridică a falselor recunoașteri);
- 1.7. Intimitate, miză și risc din perspectiva „interogatoriului investigativ”.

Activități seminariale: - selectiv adaptabile on line

Seminariile se vor desfășura pe baza: *susținerii de referate* (ex. de teme: „Psihologia interogatoriului încrucișat”, „Reactivarea mimico-gesticulară (emoția din perspectiva indicilor orientativi asupra simulării)”, „Disfuncționalități în interogare (sugestie-manipulare), responsabile unor erori judiciare” etc.); *vizionări de casete*, analiza declarațiilor învinuiților și inculpaților; *analize de caz; dezbateri interactive; specialist invitat; investigația poligraf* (analiza de diagrame - inclusiv mărturisirile post-test).

Bibliografie obligatorie:

1. Tudorel Butoi, „*Interogatoriul - psihologia confruntării în procesul judiciar*”, Editura Pinguin Book, București 2004;
2. Tudorel Butoi și Ioana Teodora Butoi, „*Tratat universitar de psihologie judiciară – teorie și practică*”, Editura Phobos, București 2004;
3. Tudorel Butoi, „*Psihologia interogatoriului judiciar*” Editura Enmar, București 2002;
4. Constantin Aionîțoaiei și colectiv, „*Tratat practic de criminalistică*”, Editura Carpați, București 1997.

Semestrul II, Modulul II.

A. Psihologia judecătii (psihologia contradictorialității din perspectiva aflării adevărului)

- a.1. Implicații psihologice asupra rolului activ al judecătorului în „arbitrarea duelului acuzare-apărare”;
- a.2. Psihologia imparțialității și echilibrului;
- a.3. Psihologia intimei convingeri;
- a.4. Exigențe morale, exigențe profesionale și exigențe legale în deliberarea asupra pricinii: deliberarea - opinia separată (problematice psihologice).

B. Psihologia apărării - Avocatul - personalitate în templul justiției

- b.1. Talent și vocație în arta avocatului;
- b.2. Inteligența în arta avocatului;
- b.3. Moral și imoral pe terenul apărării;
- b.4. Avocatul profesionist și strateg: persuasiune - sugestie - transparență; comunicare în raporturile interpersonale (manipulare mentală); influențarea convingerii intime; pledoaria (argumentare - persuasiune, talent, improvizație, inspirație, știință).

Activități seminariale: - selectiv adaptabile on line

Seminariile se vor desfășura pe baza: *susținerii de referate* (ex. de teme „Psihologia duelului judiciar acuzare-apărare”, „Psihologia intimei convingeri, deliberării și opiniei separate”, „Psihologia actului moral și buneii credințe pe terenul apărării - pledoaria între psihologic și rațional între artă și știință” etc.); *recenzii în materie*; *studii de dosare soluționate definitiv*; *studii de rechizitorii*; *studii asupra pledoariilor*; *studiile motivării hotărârilor judecătorești* etc.

Bibliografie obligatorie:

1. Tudorel Butoi și Ioana Teodora Butoi, „*Tratat universitar de psihologie judiciară - teorie și practică*”, Editura Phobos, București 2004;
2. Iolanda Eminescu, „*Procese judiciare celebre*”;
3. I. Manolescu, „*Arta apărării*”
4. Mircea Dușu, „*Dreptul la tăcere*”, Editura Economică, București, 2005;
5. Mircea Dușu „*Recunoașterea vinovăției și negocierea pedepsei*”, Editura Economică 2005.

Semestrul II, Modulul III. Psihologia Comportamentului simulat (matricea infrațională versus matricea morală, tehnica „lie detector” etc.) **A. Fundamentarea științifică**

- a.1. **Simptomica comportamentului simulat (aparent-inaparent) pe terenul duplicității;**
- a.2. **Vinovăția ca atitudine psihică și realitate juridică - matricea infrațională (culpabilizatoare);**
- a.3. **Exprimarea aspectului inaparent în comportamentul simulat (indicatori verbali, motori și fiziologici ai conduitei simulate în expresie aparentă - semnificația și sensul stimulilor declanșatori ai emoției).**

B. Tehnica investigației „lie detector”

- b.1. **Scurt istoric asupra evoluției detecției comportamentale simulate;**
- b.2. **Investigația poligraf (tactică, tehnică, metodologie);**
- b.3. **Identificarea indiciilor orientativi asupra simulării;**
- b.4. **Interpretarea și evaluarea modificărilor în traseele diagramelor poligraf;**
- b.5. **Concluziile elaborărilor poligraf din perspectiva forței probante.**

Activități seminariale: - selectiv adaptabile on line

Seminariile se vor desfășura pe baza: *susținerii de referate și dezbaterii interactive* (ex. de teme: „Exprimarea comportamentului inaparent (mimico-gesticular) - indici orientativi”, „Statutul științific al fundamentării tehnicii poligraf - reactivitatea psihocomportamentală” etc.); *vizionarea activităților de teste poligraf* (examinări reale); *studii de diagrame poligraf* (spețe reale); *asimilarea algoritmului de identificare a modificărilor de trasee și evaluarea diagramelor* (spețe reale); *deprinderea interpretării concluziilor rapoartelor de constatare tehnico-științifică poligraf* - testul poligraf probă sau indice orientativ?. După caz, expert invitat

Bibliografie obligatorie:

1. John Reid, Fred Inbau, „*Truth and Deception*”, Editura Baltimare, S.U.A. 1996;
2. Tudorel Butoi, „*Crima sub lupa detectorului de minciuni*”, Editura Mihaela Press, 1998;
3. Tudorel Butoi și Ioana Teodora Butoi, „*Tratat universitar de psihologie judiciară - teorie și practică*” Editura Phobos, București 2004;
4. Tudorel Butoi, Ioana Teodora Butoi, „*Psihologia interogatoriului judiciar*”, Editura Enmar, București 2002.

Semestrul II, Modulul IV. Psihologia detenției penitenciare

2.1. Mediul privativ de libertate - consecințe sociopsihologice;

2.2. Personalitatea infractorului recidivist;

2.3. Potențialul patogen al mediului privativ de libertate;

2.4. Fenomene sociopsihologice ale mediului privativ de libertate: șocul depunerii; ierarhia și statutul; agresivitatea și violența; frustrarea; agresiunea; teritorialitatea; stresul; violența colectivă; panica - automutilările; refuzul de hrană; suicidul; homosexualitatea etc.

Activități seminariale: - selectiv adaptabile on line

Seminariile se vor desfășura pe baza: *susținerii de referate* (ex. de teme: „Considerații psihologice asupra factorilor stresanți în mediul restrictiv de libertate”, „Tipologii comportamentale ale deținuților în mediul privativ de libertate”, „Agresivitate și violență în reclusiunea penitenciară”, „Justiția restaurativă versus justiția retributivă - implicațiile programului de probațiune” etc.); *analize de caz* (revolte penitenciare, suicid, evadări etc.); *dezbatere interactive; specialist invitat; recenzie de carte.*

Bibliografie obligatorie:

1. Gheorghe Florian, „*Fenomenologia penitenciară*”, Editura Humanitas, București, 2005;
2. Gheorghe Florian, „*Psihologie penitenciară*”, Editura Humanitas, București 2005;
3. Tudorel Butoi și Ioana Teodora Butoi, „*Tratat universitar de psihologie judiciară - teorie și practică*”, Editura Phobos, București 2004.

Psihologie judiciară 3

Semestrul III, Modulul I. Eroarea judiciară - disfuncții de interpretare și evaluare

3.1.1. Erori judiciare pe terenul dreptului - oportunitatea, realismul și actualitatea temei;

3.1.2. Eroarea judiciară din perspectiva intimei convingeri;

3.1.3. Surse de distorsiune psihologică implicate în erorile judiciare (izvoare și surse de eroare în demersul judiciar);

3.1.4. Motivul probațiunii ca sursă de eroare (alterări psihologice survenite în procesul activităților mental intelectuale vizând coroborarea probelor) - expertizele (posibilități, limite, surse de eroare);

3.1.5. Motivul cercetării judecătorești ca sursă de eroare (instanța vis-à-vis de eroarea judiciară.)

Activități seminariale: selectiv adaptabile on line

Seminariile se vor desfășura pe baza: *susținerii de referate* (ex. de teme: „Convingerea intimă, sursă de eroare judiciară”, „Proba testimonială, sursă de eroare”, „Coroborarea probelor, sursă de eroare” etc.); *analize de spețe* (ex. cazul Raoul Villn, afacerea Aslan, cazul Sacco i Vanzetti, afacerea Dreyfus, afacerea Anca, cazul. Rosenberg); *studii de dosare; studii de planșe - studii de expertize etc. - specialist invitat*

Bibliografie obligatorie:

1. Tudorel Butoi și Ioana Teodora Butoi, „*Tratat universitar de psihologie judiciară - teorie și practică*”, Editura Phobos, București 2004;
2. Iolanda Eminescu, „*Procese judiciare celebre.*

Semestrul III, Modulul II. Conduite disfuncțional-dizarmonice psihic (suicid, agresivitate, responsabilitate, discernământ etc.)

- 3.1. Comportamentul autodistructiv;**
- 3.2. Suicidul în algoritmul suicidației;**
- 3.3. Orientarea heteroagresivă (comportamentul agresiv nediferențiat – comportamentul agresiv delictual); modele explicative ale conduitei agresive: modelul biologic, modelul psihologic, modelul socio-cultural al comportamentului agresiv;**
- 3.4. Disfuncționalitățile principalelor procese și funcții psihice: tulburările de percepție, tulburările de memorie, tulburările de gândire, tulburările afectivității, tulburările de viață etc.;**
- 3.5. Posibilități, limite și obiective ale investigației psihologice pe terenul psihologiei judiciare: instrumentul de psihodiagnoză (testul standardizat), metoda Rorschach, testul Szondy, testul Lucher, testul MMPI, testul TAT;**
- 3.6. Investigația psihologică în expertiza și psihologia judiciară: expertiza psihiatrică legală, discernământul și responsabilitatea în incidența judiciară.**

Activități seminariale: - selectiv adaptabile on line

Seminarile se vor desfășura pe baza: *susținerii de referate* (ex. de teme: „Orientarea heteroagresivă pe terenul penalului”, „Metode explicative ale conduitei agresive”, „Mecanisme suicidare - personalitatea sinucigașului”, „Potențialul criminogen al personalității paranoide” etc.), *analize de caz*, *studiul dosarelor*; *studiu de planșe foto* - dublu suicid; *studiul înscrisurilor sinucigașilor*, *studiul rechizitoriilor* - disfuncționalilor agresivi (cauze complexe de omor). - specialist invitat.

Bibliografie obligatorie:

1. Tudorel Butoi și Ioana Teodora Butoi, „*Tratat universitar de psihologie judiciară - teorie și practica*”, Editura Phobos, București 2004;
2. Tudorel Butoi și colab., „*Sinuciderea un paradox - considerații psihosociologice, biomedicale și juridice*”, Editura Științelor medicale, București 2002;
3. Gorgos și colab., „*Dicționar de psihiatrie*” Editura Medicală, București 1996.

Ultimele 3 săptămâni consacrate sunt dedicate cercetării și pregătirii disertației finale precum și respectiv elaborării disertației.

Oportunități în carieră:

Credem că absolvenții noștri de masterate în specializările: „*științe penale*”, „*probațiunea în procesul penal*”, „*psihologie judiciară - victimologie*” vor putea să-și demonstreze competențele în materie, prezentând garanția atuurilor de calitate și reușind să treacă examenele încadrărilor ocazionate de concursurile din ce în ce mai exigente organizate în zona magistraturii, poliției penitenciarelor, avocaturii, carierei universitare, cercetării științifice, detectivisticii private etc.

Psihologie judiciară 1

Semestrul I * Modulul I

Actul infracțional din perspectivă „exploratorie” (experiența anglosaxonă în materia criminalilor în serie) - exemplificări pe cazistică specifică infracțiunilor cu mobil sexual

- 1.1. „Scena crimei” - perspectiva psihologică asupra interpretării comportamentelor umane cu finalitate criminogenă
- 1.2. Personalitatea făptuitorului și „amprenta” sa psihocomportamentală; analiza conceptelor „profilling-crime” și „serial killer”
- 1.3. Componenta psihologică: motivul și rațiunea infractogenă, sarcinile psihologului criminalist, cooperarea cu specialiștii investigațiilor criminale

A. Ideile pivot în materie:

„Dincolo de identificarea și prelucrarea urmelor materiale descoperite în câmpul faptei - preocupare ce intră predilect în sfera criminalisticii, apreciem că „eforturile anticrimă” ale mileniului trei vor fi orientate către interpretarea comportamentelor umane cu finalitate criminogenă” - vezi Tudorel Butoi, Ioana Teodora Butoi, „Tratat universitar de psihologie judiciară” Editura Phobos, București 2003, p. 37 și urm. (*Vezi foto 1-5*)

„Dacă „câmpul faptei” - „locul faptei” expresii consacrate în criminalistica clasică - conduce către materialitatea obiectuală a urmelor clasice (căutate, identificate, fixate, ridicate, prelucrate etc.) apte să permită conturarea probațiunii și identificarea autorilor, noile concepte între care: „scena crimei”, „scena del crimen” sau în alt sens „profilling crime”, provoacă în direcția acceptării unei realități dinamice în derulare, a secvențelor comportamentale, forțând componenta psihologică a omului legii (procuror, judecător de instrucție, polițist, organ de urmărire penală - în sens larg etc.) să interpreteze motivațiile, intențiile, habitudinile, raționamentele, logica, sensul, organizarea conduitelor criminogene în ideea conturării profilului psihologic, „amprenta psihocomportamentală” aptă schițării unei galerii de potențiale portrete ale personalității pretabililor incluși în cercurile de bănuți” - vezi Tudorel Butoi, Ioana Teodora Butoi, *Tratat universitar de psihologie judiciară* Editura Phobos, București 2003, p. 37 și urm.

Profesionistul, expert în științe comportamentale - „profiller-ul” în accepțiunea noastră psihologul criminalist (cu dotare nativă obiectivată ulterior în vocație) este chemat ca în virtutea celor sus menționate:

1. să reproducă prin propria-i imaginație împrejurările și acțiunile derulate de făptuitor, oferind organelor de urmărire penală „filmul crimei în dinamica sa”;

2. să-și imagineze profilul făptuitorului, oferind organelor de urmărire penală „amprenta sa psihocomportamentală”;

3. să anticipeze „comportamentul următor pretabil” contracarând pentru viitor „mișcărilor” autorului prin intuirea versiunilor optime cu grad rezonabil de credibilitate în identificarea acestuia. - vezi Tudorel Butoi, Ioana Teodora Butoi, „Tratat universitar de psihologie judiciară” Editura Phobos, București 2003, p. 37 și urm. – Dezvoltați.

Crima în serie - ideile pivot în materie:

Definiție: Crima în serie reprezintă suprimarea vieții unor persoane prin uciderea acestora în timp, de la zile la săptămâni sau luni între ele. Aceste pauze de timp între omoruri sunt denumite și ca perioade de „calmare” - detensionare -

- vezi observațiile lui Vernon J Gerberth: „în cazul unui ucigaș psihotic, acesta poate sugera că el ucide din cauză că psihoza lui îl împinge să ucidă, iar în cazul unui ucigaș psihopat, în special un criminal în serie (studiile FBI și experiența personală) acesta ucide pentru că îi place să ucidă”. - vezi Tudorel Butoi, Ioana Teodora Butoi, *Tratat universitar de psihologie judiciară* Editura Phobos, București 2003, p. 75 și urm.; - dezbateri, referate.

- criminalul în serie simte o mare plăcere în exercitarea puterii și a controlului asupra victimei, incluzând puterea vieții și a morții, actul sexual fiind secundar. El este excitat de cruzimea actului său și frecvent, va tortura victima până la moarte;

- omuciderile unui criminal în serie au tendința să crească pe măsură ce trece timpul. Apare evident faptul că el trebuie să ucidă mult mai des pentru a-și satisface plăcerea pe care o obține săvârșind acest act. Mulți criminali în serie au fost prinși accidental, pe măsură ce deveneau mai îndrăzneți în acțiunile lor și mai indiferenți față de risc. Acest tip de criminal nu se oprește niciodată din ucis, până nu este prins și încarcerat în închisoare pe viață sau executat. Nu există niciun tratament pentru a vindeca un psihopat sexual sadic care devine criminal în serie (*vezi foto 9-10.*);

- în aparență, sunt oameni normali: nici nebuni nici nevrozați, nici bolnavi mintali - în sensul clasic al cuvântului. Shawn Johnson, un psihiatru californian, care a petrecut mai mult de zece ani ca expert în fața tribunalelor este convins de acest fapt. Nimic din comportamentul lor cotidian nu permite diferențierea lor. - vezi Tudorel Butoi, Ioana Teodora Butoi, *Tratat universitar de psihologie judiciară*, Editura Phobos, București 2003, p. 59/104. - Referate - analize de caz.

B. Teme de aprofundat - referate -

- interpretarea psihoexploratorie a „câmpului faptei” - Tratat p. 38/40. Vezi investigarea omuciderilor de natură sexuală - Vernon J. Gerberth - *Practical Homicide Investigation - tactics, procedures and forensic techniques* - Taylor, Francis, London 2005;

- motivul și rațiunea de a ucide (determinarea motivației);
- infractorii organizați (rolul premeditării etc.); infractorii dezorganizați (atacul spontan etc.);
- violența interpersonală (actul cu viol sau sodomia, devianța orientată către atac, crime în serie etc.).

Tratat p. 44/47

Consultați www.psiho-crime.ro și descărcați cele două texte

C. Probleme de drept comparat - interdisciplinaritatea psihologiei cu dreptul în definirea elementelor constitutive ale infracțiunii

În definirea dreptului românesc, comportamentele umane cu finalitate criminogenă se obiectivează în instituția infracțiunii ale cărei părți constitutive sunt:

1. prevederea legală;
2. vinovăția;
3. pericolul social.

În justiția penală S.U.A.¹ - elementele constitutive ale infracțiunii sunt satisfăcute de șapte trăsături definitorii (regăsite de altfel în accepțiuni quasisimilare și în analiza infracțiunii în accepțiunea C.pen. românesc):

1. vătămarea;
2. legalitatea;
3. actus reus;
4. mens rea;
5. cauzele;
6. concursul de împrejurări;
7. pedeapsa.

Vis-à-vis de care, într-o redare succintă, vom reține următoarele:

Vătămarea - pentru ca infracțiunea să existe trebuie să fie îndeplinite niște consecințe externe sau daune, de aceea, de exemplu gândul la comiterea unei infracțiuni sau stare de nervozitate îndeajuns de accentuată pentru a putea motiva o infracțiune, fără a acționa însă pe baza gândurilor sau furiei, nu reprezintă o infracțiune;

Legalitatea - elementul legalității are două aspecte: Mai întâi, vătămarea trebuie interzisă legal pentru a considera un comportament ca fiind infracțiune. Prin urmare, o serie de comportamente umane, fapte, se pot situa în afara moralei, eticii sau obiceiurilor pământului (cutumelor), fiind așadar considerate „greșite”, dar aceste încălcări nu reprezintă infracțiuni decât dacă sunt interzise prin legea penală. În al doilea rând, o lege penală nu trebuie să fie retroactivă sau „ex post facto”. O lege „ex post facto” (1) prevede ca fiind penal, „un act care la momentul comiterii nu era reglementat ca ilegal, (2) crește pedeapsa pentru o infracțiune după ce a fost comisă, sau (3) alterează regulile mărturiei într-un caz particular după ce infracțiunea a fost comisă” (vezi art. I secțiunea 10.1 din Constituția S.U. A., care interzice existența legilor „post facto”);

Actus reus - Termenul latin „actus reus” se referă la comportamentul penal - în mod specific la acțiunea sau inacțiunea intenționată sau neglijentă (negândită), din punct de vedere penal, care cauzează o vătămare. Este important de evidențiat faptul că infracțiunea implică nu numai lucrurile pe care oamenii le-au făcut, ci și lucruri pe care nu le-au făcut. Cu alte cuvinte, dacă oamenii nu acționează în situații în care legea cere acest lucru, atunci comit infracțiuni.

Mens rea - Termenul latin „mens rea” se referă la intenția criminală sau la o stare mentală vinovată. Reprezintă aspectul mental al infracțiunii sau inacțiunea intenționată sau cu un scop, iar nu la accidente. Totuși, în practică, acțiunile

¹ Robert M. Bolim, Keith N. Haley, *Justiția penală - o viziune asupra modelului american*, Editura Expert, p. 40/51 - *lectura obligatorie - cu test de verificare „on line”*.